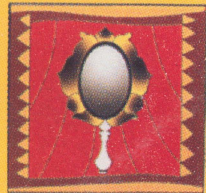
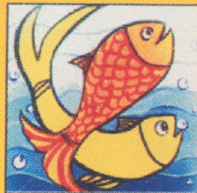
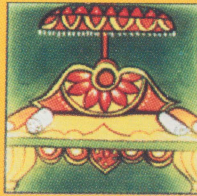
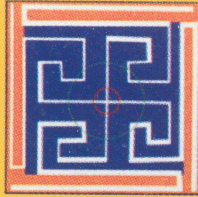
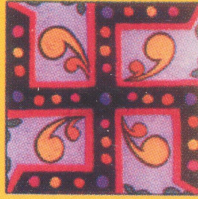

રાજા શ્રીપાળ શેઠ જગદુશાહ

જયભિખુ

જૈન બાલગ્રંથાવલિ શ્રેણી : ૧

[કુલ પુસ્તક ૧૦]

૧. તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવ, ભરત - બાહુબલી
૨. તીર્થંકર શ્રી મહાવીર, તીર્થંકર શ્રી પાર્શ્વનાથ
૩. આચાર્ય શ્રી જંબુસ્વામી, આર્દ્રકુમાર
૪. મહાસતી અંજના, સતી ચંદનબાળા
૫. કાન કઠિયારો, અક્ષયતૃતીયા, સત્યનો જય
૬. રાજા શ્રીપાળ, શેઠ જગડુશાહ
૭. મુનિશ્રી હરિકેશ, આચાર્ય શ્રી સ્થૂલિભદ્ર
૮. રાણી ચેલ્લણા, અમરકુમાર
૯. અર્જુનમાળી, ચંદનમલયાગિરિ
૧૦. મહારાજા કુમારપાળ, વસ્તુપાળ-તેજપાળ,
મહાત્મા દંઢપ્રહારી

જયભિખ્ખુ જન્મશતાબ્દી ગ્રંથાવલિ

જૈન બાલગ્રંથાવલિ : શ્રેણી ૧ - પુ.૬

રાજા શ્રીપાળ શેઠ જગદુશાહ

સંપાદક
જયભિખ્ખુ

શ્રી જયભિખ્ખુ સાહિત્ય ટ્રસ્ટ

૧૩/બી, ચંદ્રનગર સોસાયટી, જયભિખ્ખુ માર્ગ,
પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭

Jain Balgranthavali Shreni-1 Ed. by Jaybhikhkhu

Published by Jaybhikhkhu Sahitya Trust,
Ahmedabad-380 007

આવૃત્તિ : જયભિખ્ખુ જન્મશતાબ્દી ગ્રંથાવલિ, ૨૦૦૮

ISBN : 978-81-89160-94-4

કિંમત : રૂ. ૧૫

૧૦ પુસ્તિકાના સેટની કિંમત રૂ. ૧૫૦

પ્રકાશક

કુમારપાળ દેસાઈ (માનદ્ મંત્રી)

શ્રી જયભિખ્ખુ સાહિત્ય ટ્રસ્ટ, ૧૩/બી, ચંદ્રનગર સોસાયટી,
જયભિખ્ખુ માર્ગ, પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭

મુખ્ય વિક્રેતા

ગુજરાત વિશ્વકોશ ટ્રસ્ટ
૫૧-૨, રમેશપાર્ક સોસાયટી,
ઉસ્માનપુરા,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૩
ફોન : ૨૭૫૫ ૧૭૦૩

ગૂર્જર એજન્સીઝ
રતનપોળ નાક્ર સામે,
ગાંધી માર્ગ,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૧
ફોન : ૨૨૧૪ ૯૬૬૦

મુદ્રક

કિશ્ના ગ્રાફિક્સ, નારણપુરા ગામ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૩

રાજા શ્રીપાળ

સુંદર એવો જંબૂદ્વીપ છે. રિદ્ધિસિદ્ધિથી ભરેલો ભરત નામે ખંડ છે. એમાં માલવ નામે દેશ છે. એમાં ઉજ્જેણી નામે સુંદર નગરી છે.

ઉજ્જેણી નગરીમાં પ્રજાપાલ નામે રાજા રાજ કરે. એને બે કુંવરી છે, રૂપરૂપના અંબાર જેવી. એકનું નામ સુરસુંદરી, બીજીનું નામ મયણાસુંદરી. જાણે ચાંદાસૂરજની જોડ. જાણે લક્ષ્મી ને સરસ્વતીનો અવતાર.

મોટા મોટા પંડિતો એમને ભણાવે છે. ભણીગણીને હોશિયાર થઈ છે. મોરનાં ઈંડાંને તે ચીતરવાં શાં ?

એક દિવસ પંડિતોએ રાજાને કહ્યું : ‘રાજન્, અમારી વિદ્યા પૂરી થઈ. પરીક્ષા લઈ ઇનામ આપો.’

બાપે કુંવરીઓને બોલાવી છે. સભા તો હકડેઠઠ ભરાઈ છે. દેશોદેશના પંડિતો બેઠા છે.

અનેક સવાલ પુછાય છે. દીકરીઓ પૂરેપૂરા જવાબ વાળે

છે. સભા આખી વાહવાહ કરે છે. રાજા છેલ્લો પ્રશ્ન કરે છે :
'દીકરી, જગતને જિવાડનાર કોણ ?'

'પિતાજી, જગતને જિવાડનાર બે જણ : એક મહીપતિ અને બીજો મેહુલો.' સુરસુંદરીએ કહ્યું.

'દીકરી, ભલી રે ભણી, તું આજ !' રાજા ખુશ થઈને ડોલે છે, પણ અરે, આ મયણાસુંદરી કેમ ચૂપ છે ?

મયણાના મોં પર શરમના શેરડા પડે છે. હાથ જોડી એ કહે છે : 'પિતાજી ! મ કરો જૂઠ ગુમાન ! વિવેક વિના રાજા નથી. સદ્વિચાર વિના શાસ્ત્ર નથી. સત્ય વિના સભા નથી. આપને આટલો ગર્વ છાજતો નથી. જીવન-મરણ માનવીના હાથની વાત નથી.'

રાજાની આંખમાં રોષ પ્રગટે છે. કોધથી એની કાયા કંપે છે. કહે છે : 'અરે, મારું ફરજંદ થઈને મારું અપમાન ! ભરી સભામાં તને આવું બોલતાં દીકરી, હાજ પણ ન આવી ? અરે, છે કોઈ હાજર ?'

એક કહેતાં એકવીસ હાજર ! ખમા મારા ઘણીને. કહો, કહો, શી આજ્ઞા છે આપની ?

'જાઓ, રાજગોરને બોલાવો. એને મોટાં મોટાં રાજમાં ફેરવો. બત્રીસલક્ષણો રાજવંશી શોધો. શોધીને આ સુરસુંદરીને પરણાવો.' ઝાઝેરી જાન જોડાવો. કળશી કટંબ તેડાવો. ધુમાડાબંધ ગામ જમાડો. ભરપૂર કરકરિયાવર આપો.

જમાઈના ભારોભાર સોનું જોખો ! ને... આ મયણાને અરે, એ મારા આંખનું કણું છે, એને કોઈ કાણા કૂબડાને આપી દો !'

સુરસુંદરીનાં લગ્ન રંગેયંગે થઈ ગયાં છે. બટકબોલી મયણાના વરની શોધમાં રાજગોર નીકળ્યા છે.

*

ઢોલ વાગે છે, ને ગગન ગાજે છે. આકાશમાં ધૂળની ડમરી ચડી છે. સાતસો કોઢિયા લોકોનું ટોળું ઉજ્જેણી ભણી ચાલ્યું આવે છે. જોતાં ચીતરી ચડે એવા આ સર્વો જણા છે. કોક ટૂંડા છે, તો કોઈ ટૂંઠા છે. કોઈ ખોડા છે, તો કોઈ ખસિયલ છે. કોઈ બોડા છે તો કોઈ બૂચા છે. કોઈ કાણા છે, તો કોઈ આંખે સાવ રાણા છે.

શોરબકોર કરતાં સહુ ચાલે છે. વચ્ચે એમનો રાજા છે. વાહ રે રાજા, વાહ. ઉંબરાની છાલ જેવી એની ખાલ છે. ને ઉંબર રાણો એનું નામ છે. કાન કોડિયા જેવા છે, ને નાક નળિયાં જેવું છે. ખચ્ચર પર એણે સવારી કરી છે. સૂપડા જેવા કાનવાળો કોઢિયો ચમ્મર ઢોળે છે. લંગડાએ છડી ઝાલી છે. ટૂંઠાએ છત્તર ધર્યા છે. ઉંબર રાણાનો જેજેકાર બોલાવતાં સહુ ચાલે છે.

બનવાકાળ છે. ઉજ્જેણીનો રાજા ઘોડા ખેલવતો ત્યાંથી નીકળે છે. એ પૂછે છે : 'તમે કોણ છો ? શા કાજે અહીં આવ્યા છો ?'

કોઢિયા કહે : ‘અમે કોઢના રોગી છીએ. અમારી સાતસોની સેના છે. અમારા રાજા માટે કોઈ રાજકુંવરીની શોધમાં નીકળ્યા છીએ !’

ઉજ્જેણીના રાજાને હસવું આવ્યું : ‘શું રૂપાળો તમારો રાજા ! અરે, રાજકુંવરી જ જોઈએ છે ને ! ચાલો, તમારી જાન જોડો. હું મારી કુંવરી આપું.’

પહેલાં તો માન્યામાં ન આવ્યું. બાપ પોતે કાંઈ દીકરીને કૂવે નાખે ? પણ રાજાએ ખૂબ ખૂબ આગ્રહ કર્યો, એટલે કોઢિયાઓએ તો જાન જોડી છે ને ઉંબર રાણો પરણવા ચાલ્યા છે. આખી નગરી આ કૌતુક નિહાળી રહી છે. આ તે લગન કે મશકરી ! હમણાં રાજા આ મૂરખ કોઢિયાઓને ગરદન મારશે !

ઘડિયાં લગન લેવાયાં છે. રાજાએ તો ઉંબર રાણાને મયણા પરણાવી છે. આખી ઉજ્જેણી ફિટકાર આપે છે. ફટફટ કરે છે. અરે, છોરું કછોરું થાય, પણ કંઈ માવતર કમાવતર થાય ! પણ આ તો રાજહઠ.

રાજા કહે : ‘મયણા, આજથી તારે, છતે બાપે બાપ નહીં, છતે ઘરે ઘર નહિ; તું નબાપી, નપીરી; નભાઈ !’

મયણા કહે : ‘પિતાજી, લગીરે શોય ન કરશો. મને કોઈના પર રોષ નથી. આ બધા નસીબના ખેલ છે. તમે તો નિમિત્ત છો. પંચની સાક્ષીએ દીધેલા પતિને પરમેશ્વરની જેમ

પૂજીશ, ને તમારું કુળ ઉજાળીશ.’

મયણાસુંદરી ને ઉંબર રાણો ખાય છે, પીએ છે ને લહેર કરે છે, પણ રાણો સતીને અડતો નથી. ભારે એમનાં વ્રત છે. અજબ એમની ટેક છે. મયણા તો ધર્મવંત છે. ધર્મના પસાયે સહુ સારાં વાનાં થશે, એવી એને હૈડે હામ છે. સાધુ-અતિથિની સેવા કરે છે, દેવ-ગુરુની ઉપાસના કરે છે. અનાથ-અપંગને પાળે છે, ભૂખ્યાંને ભોજન કરાવે છે. પોતાના પતિ માટે સહુને પૂછે છે. કોઈ ચીંધે એટલાં ઓસડ કરે છે, બતાવે એટલાં વ્રત કરે છે, પણ કોઢ નથી મટતો. ધર્મ ઉપર એની અચળ શ્રદ્ધા છે : ધર્મનું પાલન કરનારનું કદી અકલ્યાણ થતું નથી.

*

રાતનો સમો છે. ઝમરખ દીવડો બળે છે. રાણો ને મયણા બેઠાં બેઠાં પાન ચાવે છે. ચકવા-ચકવીનાં વ્રત છે.

મયણા કહે : ‘રાણા, કહો ન કહો, પણ તમે ગુણવંતનું સંતાન છો, ખાનદાનનું ફરજંદ છો. મન મૂકી તમારી વાત કહો !’

રાણો કહે : ‘હે સતી નાર, મારી કથા સાંભળો ને કર્મની ગહન ગતિને નિહાળો.

અંગ નામે દેશ છે. ચંપા નામની નગરી છે. સિંહરથ નામે રાજા છે. કમળપ્રભા નામે રાણી છે. બંને ધર્મનાં સેવનારાં ને પ્રજાનાં પાળનારાં છે. શ્રીપાળ નામે તેમને પુત્ર છે. જાણે

દેવનાં રૂપ, સોનાની કાયા, સૂરજનાં તેજ !

‘પણ દૈવની ગતિ તો નીરખો. રાજાને જમનાં તેડાં આવ્યાં. બાલકુંવરને એક કાકા છે. નામ અજિતસેન છે, પણ એ તો કાકા કહેવાના. કાકાએ એક દિવસ શહેર ઘેરી લીધું છે, સિંહાસન કબજે કર્યું છે, અને હુકમ કર્યો છે : ‘જાઓ, જ્યાં હોય ત્યાંથી બાલકુંવર શ્રીપાળનું માથું વાઢી લાવો. લીલુડું માથું લાવનારને ભારે ઇનામ દઈશ.’

‘રાણી તો ચોરબારીથી નાઠી છે. કેડે કુંવર લીધો છે. દોડતાં શ્વાસ સમાતો નથી. મારગ ક્યાંય જડતો નથી. કાંટાઝાંખરાંમાંથી એ ચાલે છે. હીરચીર ફાટી ગયાં છે, ને ગુલાબ જેવી પાનીમાંથી લોહી ચૂવે છે. છતાં એ ચાલી જાય છે. હૈયું ફાટી જાય એવું વન છે. ઝાડે ઝાડે ઊંધા અજગર લટકે છે. દરે દરે ફણીધર ચારો ચરે છે. વરુ અને વાઘ ગર્જના કરે છે.

‘દડબડ, દડબડ, પાછળ વેરીના અસવારના ડાબલા ગાજે છે. રાણીને જમના દૂત દેખાય છે. ત્યાં સાતસો કોઢિયા મળે છે. રાણી કોઢિયાને કહે છે : ‘ભાઈ, આ મારા કુંવરને જાળવશો ? હું સતી નાર છું. આશીર્વાદ આપીશ.’

‘કોઢિયા તો રાણીનું રૂપ જોઈ અંજાઈ ગયા છે. કહો ન કહો, પણ કોઈ ખાનદાનનું કુળ છે. ભલે બાઈ, ભલે, લાવ તારો કુંવર, હવે તો એ અમારે ખોળે. અમારા દેહમાં પ્રાણ

હશે ત્યાં સુધી એનો વાળ વાંકો નહીં થાય. એને જાળવીશું, મોટો કરીશું. મોટો થયે રાજા કરીને થાપીશું. એનો હુકમ અમે સહુ માનીશું.’

‘રાણીએ તો કુંવર આપ્યો છે. પોતે ચાલી નીકળી છે. ત્યાં તો દડબડ દડબડ કરતા વેરીના અસવાર આવી પહોંચ્યા છે. અરે કોઢિયાઓ, કોઈ અસતરી દેખી ? કેડે કાંઈ બાળ દેખ્યું ?

‘ન કાંઈ દેખ્યાં ને ન કાંઈ પેખ્યાં.’

‘અરે, તમે છુપાવ્યાં તો નથી ને ?’

‘તો બાપજી, સગી આંખે જોઈ લો ને, પણ તમને ચેતવવા સારા છે- કોઢિયા છીએ ! જો અડશો તો અંગે અસાધ રોગ ચોંટશે.’

‘શું જોવે ને શું તપાસે ? બાપડાં બીને જાય નાઠા ! કોઢિયા રાજાએ વાત થોભાવી : થોડી વારે બોલ્યા :’

‘હે ગોરાંદે નાર, કથા એટલેથી અટકે છે. એ કુંવર તે હું શ્રીપાળ; કોઢીની સંગે રહી કોઢી થયો.’

મયણા તો રાજાનાં રેડ થઈ. કહેવા લાગી : અરે, કહેનાર તો કહી રહ્યા, મારે તો સૂરજસમો સ્વામી છે. મારે સમરથ પતિ છે.

આમ બંને જણાં વાતો કરે છે, ને દિવસો કાઢે છે. એક

વાર મયણાને કોઈકે કહ્યું : ‘જા, પેલા સાધુ પાસે. દયાનો દરિયો છે, શીલનો શણગાર છે, ક્ષમાનો અવતાર છે; સોના-રૂપાને એ અડતોય નથી. ધરમનો અવતાર છે. ભાગ્ય હોય તો તમ બેનો ભવ સુધરી જશે. આ ભવ ને પરભવનું સુખ મળશે.’

રાણી તો પહોંચી સાધુ પાસે. જઈને વંદન કર્યા, શાતા પૂછી; પણ પૂછતાં પૂછતાં હૈયું ભરાઈ આવ્યું.

સાધુ કરુણાના અવતાર હતા, દુનિયાના દુઃખથી એમનું હૈયું દાઝતું હતું. એ કહે : ‘બાઈ, કાંઈ તને દુઃખ, કાંઈ તને વિપદ ?’

‘મહારાજ, શું કરું ? મારે માથે આભ છે, ને નીચે ધરતી છે. વનનાં ઝાડ પણ દુશ્મન છે. રતનજ્યોત જેવો ભરથાર છે, પણ કોઢી થયો છે. કોઢ જાય તેવી કાંઈ દવા બતાવો, ભવોભવ તમારો પાડ નહીં ભૂલું !’ ને વળી મયણા રડવા લાગી.

‘હે બાઈ, ધીરજ ધર. દુઃખ તો માણસના માથે હોય — ઢોરને માથે ન હોય. હે સતી નાર, અમે તો સાધુ. ન જાણીએ દવા કે ન કરીએ ઓસડ. હા, અમારી પાસે સો રોગનું એક ઓસડ છે; એનું નામ ધર્મ !’

સાધુરાજ કાંઈ વિચારે છે, વિચારીને કહે છે : ‘બાઈ, બાઈ, તું ભાગ્યશાળી છે. એ નર લાખેણો છે. એનાથી ધર્મનો ઉદ્યોત થશે. જાગતી જ્યોત જેવો એક મંત્ર આપું. આગમરૂપી

સાગર વલોવી માખણ તને આપું છું.’

‘બસ, ત્યારે બાપજી, આપો ને !’

‘બે હાથ જોડીને આસ્થાથી શ્રવણ કર. એનું નામ નવપદ્યંત્ર. જિનશાસનમાં શ્રદ્ધા રાખજે ! દેવગુરુની પૂજા કરજે ! નવપદની આરાધના કરજે ! સિદ્ધચક્રનું ધ્યાન ધરજે. તારું દુઃખ જશે, દળદર ફીટશે.’

‘એ નવપદ એટલે શું ? એની આરાધના કેમ થાય ?’

‘નવપદમાં પહેલું પદ અરિહંતનું : સંસારથી તરવાનો જેણે માર્ગ બતાવ્યો, એનું ધ્યાન ધરવું. બીજું પદ સિદ્ધનું : ભવરૂપી અરણ્યને ઉલ્લંઘી મોક્ષધામને વરનારનું. ત્રીજું પદ આચાર્યનું : પંચાચારના પાળનાર ને ધર્મના ધોરીનું. ચોથું પદ ઉપાધ્યાયનું : અજ્ઞાનીને પણ જ્ઞાનમાર્ગ બતાવે. પાંચમું પદ સાધુનું છે : કંચન-કામિનીના ત્યાગી, શીલ-સંયમના પાળનારનું છે. છઠું પદ દર્શનનું છે : શાસનમાં સાચી શ્રદ્ધા રાખનારનું છે – દેવ, ગુરુ ને ધર્મથી ચલિત ન થનારનું છે. સાતમું પદ જ્ઞાનનું : ભણે-ભણાવે, જ્ઞાન ને જ્ઞાનીનો આદર કરે તેનું છે. આઠમું પદ ચારિત્રનું : આઠ કર્મને નિર્મૂળ કરનારનું છે. છ ખંડના ભોક્તા ચક્રવર્તી પણ એને અંગીકાર કરે છે. નવમું પદ તપનું : વ્રત કરે, વરતોલાં કરે, અતિથિને પૂજે, ઊણે પેટે જમે બીજાને ખવાડીને ખાય, તેનું છે.

‘વરસમાં બે વાર આ વ્રત રખાય : ચૈત્ર ને આસો

મહિનાની અજવાળી સાતમે એનો આરંભ થાય. નવ દિવસનાં એ વ્રત, નવ દિવસના એ જપ. મનમાં કપટ ન ધરવું. ચિત્તમાં ચોખ્ખાઈ રાખવી. ક્રિયાવંતે નવે દિવસ ક્રિયા કરવી. રોજ વહેલા ઊઠવું. પ્રહર રાત્રિ વીતે સંથારે સૂવું. સવાર-સાંજ પ્રતિક્રમણ કરવું. નાહી-ધોઈ પ્રભુ પૂજવા. એક ટંક લૂખું-સૂકું જમવું. કોઈ એક ધાન જ જમે. જે પદનો જેવો વર્ણ એ વર્ણનું ધાન જમે. કોઈ એક દાણો જ મુખમાં લે.’

મયણાએ યંત્ર રચ્યાં છે, વ્રત આદર્યાં છે, તપ કર્યાં છે. શ્રીપાળે વ્રત લીધાં છે ને જપ આદર્યાં છે. નવપદ યંત્રના પ્રક્ષાલજલે નાહ્યાં છે. જાણે મડાં માથે અમી છંટાયાં છે, દેહના રોગ ટળ્યા છે, દિલના શોક ટળ્યા છે. કૂબડો કુંવર કાન કનૈયો બન્યો છે. સાતસો કોઢીની કાયા કંચનવરણી બની છે. નવપદજીનાં તાર્યાં સહુ તર્યાં છે. મયણા-શ્રીપાળની શ્રદ્ધા ફળી છે. નવરંગ વર્તાઈ રહ્યો છે.

એક દિવસની વાત છે. બન્ને જણાં નટ-નટીના નાચ જુએ છે. ખેલમાં મગન થયાં છે. પોતાના પુત્રને શોધતી શોધતી રાણી કમલપ્રભા ત્યાં આવે છે. આ દેવતાઈ નરને એ જુએ છે. એના થાન છલક્યાં છે, ધાવણની શેડુ છૂટી છે.

દૈવની ગતિ તો નીરખો. મયણાની મા રાજાથી રિસાઈ ભાઈને ત્યાં આવી છે. દીકરીનાં દુઃખ માનાં કાળજાં કોરે છે. એય અહીં આવે છે, અને અચાનક દીકરીને કોઈ દેવતાઈ

કુંવર સાથે જુએ છે. મા વિચારે છે : ‘અરેરે, કોઢિયો વર ક્યાં ને આ દેવતાઈ પુરુષ ક્યાં ! નક્કી, એણે મારી કૂખ લજવી !’

તાકડો ભારે બાઝ્યો છે. ઉજ્જેણીનો ભૂપાલ પણ ઘોડા ખેલાવતો ત્યાં આવે છે, મયણાને કોઈ કાન કુંવર સાથે જુએ છે. એને કાળો કોધ વ્યાપે છે. ધિક્ પુત્રી તને, મારી ઇકોતેર પેઢી તેં બુડાડી. રાજા તો તલવાર તાણે છે. મયણા પ્રણામ કરી કહે છે :

‘પિતાજી ! નથી લજવ્યું તમારું કુળ ! માતા, નથી લજવી તારી કૂખ ! આ એ જ મારો કોઢી વર છે. ગુરુની કૃપા ફળી છે. બૂડ્યાં વહાણ તર્યાં છે. નવપદજીના જાપ કર્યા છે; એમનાં વ્રત ધર્યાં છે. એના તાર્યાં સહુ તર્યાં છીએ.’

મા ને દીકરો મળે છે. બાપ ને દીકરી ભેટે છે. સાસુ ને જમાઈ આનંદે છે. મંગળકાર વર્તે છે.

રાજા દીકરી-જમાઈને દેશ લઈ ગયો છે. જુદા મહેલ આપ્યા છે, જુદા બાગ આપ્યા છે, દાસદાસી આપ્યાં છે. શ્રીપાળ ને મયણા સ્વર્ગનાં સુખ ભોગવે છે.

કુંવર વિચારે છે : અરે ! સસરાના નામથી પંકાવું એ તો અધમમાં અધમ કામ ! એ કહે છે : ‘મા, મા, અમે હવે દેશ જઈશું, પરદેશ જઈશું, ભુજબળથી ભાગ્ય અજમાવીશું.’

મા કહે છે : ‘બેટા, તું તો મારું રાંકનું રતન છે, પણ ડાહ્યા દીકરા દેશાવર સારા. દેશ ભમો, વિદેશ ભમો, આઠ

સિદ્ધિ ને નવ નિધિ વરીને વહેલા આવો !

મયણા કહે : ‘હું સાથે આવીશ.’

શ્રીપાળ કહે : ‘મયણા, તારાં તાર્યાં અમે તર્યાં છીએ. મારા ચામની મોજડી પહેરાવું તોય તારો ઉપકાર ન વળે, પણ પરદેશના મામલા છે. કેવું મળ્યું, કેવું ન મળ્યું ! ત્યાં પગબંધણું ન પોષાય.’

સતી નાર સમજી ગઈ છે. મા અને વહુએ શ્રીપાળને વિદાય દીધી છે.

*

ચાલતો ચાલતો શ્રીપાળ ભરૂચ નગરે આવ્યો છે. ભરૂચ તો ભારે બંદર ! દેશેદેશનાં વહાણ ત્યાં લાંગરે. ભરૂચ તો ચોરાશી બંદરનો વાવટો ! શું એની રિદ્ધિ ને શું એની સિદ્ધિ !

આ ભરૂચ બંદરમાં એક કોસંબીનો મોટો વેવારિયો આવ્યો છે. ધરણીનો બીજો કુબેર જોઈ લો. પાંચસો એનાં વહાણ છે. દસ હજાર તો સુભટ સાથે છે. ધવલશેઠ એનું નામ છે. વાણિયો વેવારિયો ખરો, પણ કૂડાં એનાં કાટલાં છે, પાપાનુબંધી પુણ્યવાળો છે. પરભવ પુણ્ય કર્યા હશે, તો આ ભવે ધનદોલત પામ્યો છે. પડ્યો છે આ બંદરને પાદરે. વહાણ એનાં હાલે નહીં. એ તો મૂંઝાયો છે.

કોઈ કહે : ‘બત્રીસલક્ષણો હોમો.’ સિપાઈઓ બત્રીસલક્ષણાની શોધમાં નીકળ્યા છે, ત્યાં શ્રીપાળ મળ્યો.

તેજ કાંઈ અછતાં રહે ? સિપાઈઓ એને પકડી ચાલ્યા છે શ્રીપાળ કહે : ‘ભાઈ, ક્યાં લઈ જશો ?’

‘ધવલશેઠનાં વહાણ હાલતાં નથી, તે બત્રીસલક્ષણો જોઈએ છે. રાજાનો હુકમ છે, તને હોમીશું.’

‘ભલા રાજા ને ભલા સિપાઈઓ ! ચાલો, હું વહાણ ચલાવી દઉં.’ શ્રીપાળે તો નવપદજીનું ધ્યાન ધર્યું છે, પવન છૂટ્યો છે, ને સઢ ભરાયા છે; વહાણ ચાલુ થઈ રહ્યાં છે.

ધવલશેઠ વિચારે છે : ‘પરદેશના મામલા છે, આવા પરાક્રમીનો સાથ સારો.’ એ કહે : ‘કુંવર, અમારી ચાકરી કરશો ? શું લેશો ?’

‘દસ હજાર સુભટનો પગાર હું એકલો લઈશ. હું તો સહસ્રમલ છું. કહો, છે કબૂલ !’

‘કુંવર, ગરીબ વાણિયો છું, એટલું તો ક્યાંથી આપી શકું ?’

‘શેઠ, તો અમસ્તો તમારી સાથે આવીશ; અમારે પણ દેશોદેશ પેખવા છે.’

ધવલશેઠે શ્રીપાળને હોંશથી સાથે લીધો છે.

વહાણ ચાલ્યાં જાય છે. એવામાં બર્બરકુળ આવ્યું છે. વહાણ ઈંધણ-પાણી લેવા નાંગર્યાં છે. બર્બર રાજાના સેવકો તો દાણ માગવા આવ્યા. ધવલશેઠે હુંકાર કર્યો, મારીને કાઢી મૂક્યા. સેવકો તો રાજા પાસે પહોંચ્યા છે. રાજાએ કટક મોકલ્યું

છે.

ધવલશેઠે પોતાના દસ હજાર સુભટને સાબદા કર્યા છે. બધા ઝુઝાર જોધ છે. મોટા હોંકારા કરે છે. રાજનું દળકટક ભેટ્યું ને ભારે જંગ જામ્યો. ત્યાં તો દસે હજાર સુભટ પૂંછડી દબાવીને ભાગ્યા છે. બિચારા ધવલ શેઠને તો પકડીને ઊંધે મસ્તકે ઝાડે બાંધ્યો છે. એ વેળા શ્રીપાળ પાસે આવ્યો. ધવલ કહે : ‘મને બચાવે એને અડધાં વહાણ આપું.’

શ્રીપાળે તો સિંહનાદ કર્યો છે. શંખ ફૂંક્યો છે. દળકટક પાછાં ફરે છે, ધનુષ્ય પર તીર ચઢાવ્યાં છે. ઇષ્ટદેવના જાપ કર્યા છે. શ્રીપાળ કહે, ‘અલ્યા, લ્યો, સુખડી લેતા જાઓ.’

જોધેજોધ મળ્યા છે, ડુંગરેડુંગર બાખડ્યા છે, ભારે રંગ જામ્યો છે. એકે, એક હજારને હરાવ્યા છે. બર્બરરાય પકડાયો છે. ધવલશેઠને છોડાવ્યો છે.

બર્બરરાય કહે : ‘મારું રાજ લો, પાટ લો, પુત્રી લો ! પણ મને છોડો !’

શ્રીપાળ તો ઉદાર છે. એણે રાજાને છોડ્યો છે, રાજાની મહેમાની માણી છે. એની પુત્રીને પરણ્યો છે, ભારે કરકરિયાવર લીધો છે, ને આગળ ચાલ્યો છે. હવે તો એ અઢીસો વહાણોનો સ્વામી બન્યો છે.

વયમાં રત્નદ્વીપ આવે છે. ત્યાં વહાણ નાંગર્યાં છે. શ્રીપાળ કહે : ‘શેઠ, તમારા માલ સાથે મારો માલ વેચજો.’ બિલાડાને

દૂધ ભળ્યું છે ! સારું સારું એ પોતાનું ને ખરાબ ખરાબ એ શ્રીપાળનું, પણ શ્રીપાળ મોટા મનનો છે.

ધવલશેઠ મનમાં ચિંતવે છે : ‘અરે, ધન કોનું ને ધણી કોણ ? આ ભિખારો શ્રીપાળ આજ મારી અડધી રિદ્ધિ-સિદ્ધિનો ધણી થઈ બેઠો છે ! વળી પદમણી નારને પરણ્યો છે.’

એણે તો ઘાટ બરાબર ઘડ્યો છે. વહાણની કોરે માંચડો બાંધ્યો છે. એના ઉપર શેઠ અને એના મિત્રો બેઠા છે. અયાનક એમણે બૂમ પાડી :

‘અરે, એક એવું અચેરજ દીઠું મેં,

મગર એક ને પૂંછ જ બે !’

ત્યાં બીજો કહે : ‘અરે, મગર બે ને મુખ જ એક !’

ત્યાં ત્રીજો કહે : ‘અરે, આવા મગર ચાર ને મુખ જ છ !’

ધવલશેઠ કહે : ‘અરે, આવા જીવ તો જોયા નથી ને જોઈશું પણ નહીં.’

શ્રીપાળ તો જોવા આવ્યો છે, માંચડે ચઢ્યો છે. વંચકે ધીરે રહી ધક્કો માર્યો છે. શ્રીપાળ દરિયામાં પડ્યો છે. વાંભ વાંભ પાણી ઊછળે છે. મોટા મગરમચ્છ મોં ફાડતા આવે છે.

મનમાં ઇષ્ટદેવના જાપ જપતો કુમાર તરે છે. કુમાર તરણીવિદ્યા જાણે છે. કોઈ એની પાસે ઢૂંકતું નથી. પાણી પણ મારગ આપે છે. એમ કરતો શ્રીપાળ કોંકણને કાંઠે ઊતરે છે.

રૂપાળો કાંઠો છે. કુંવર થાક્યો—પાક્યો છે. ચંપાનું સુંદર ઝાડ જુએ છે. ત્યાં આરામ કરવા કાયા લંબાવે છે, ને ઊંઘનાં ધારણ ચઢે છે.

એ વખતે રાજકુમારી ત્યાં ફરવા આવી છે. સરખી સાહેલીઓ સાથે છે. સહુ યૌવનના બાગમાં ઝૂલે છે, ત્યાં તો ચંપાના ઝાડ નીચે કોઈ દેવાંશી નર સૂતો દેખાય છે.

કુંવરી કહે : ‘બહેન, જોશીએ કહી હતી એ જ આ ઘડી, એ જ આ અતિથિ, એ જ આ પળ ને એ જ આ વેળા ! આ પુરુષ મારો ભરથાર થશે.’

રાજાને ખબર મોકલી છે. રાજા આવે છે. રાજા દીકરી પરણાવે છે.

રાજાએ તો સભામાં બેસણાં આપ્યાં છે. ભેટણે આવતા સહુને પાનબીડાં આપવાનું કામ શ્રીપાળને સોંપ્યું છે. કુંવરને પોતાની સ્ત્રીઓ સાંભરે છે, પણ શું કરે ને ક્યાં જાય ?

અહીં ધવલશેઠ શ્રીપાળનું કાસળ કાઢી ફુલાય છે. એની સ્ત્રીને વશ કરવા જાય છે, પણ એ તો સતી નાર ! દરિયામાં તોફાન જાગે છે. ડૂબ્યા કે ડૂબશું એમ લાગે છે. સહુ કહે છે કે ધવલશેઠનાં પાપ પોગ્યાં, એકના પાપે વહાણ ડૂબશે. એક તરફ ધવલ ને સામે બધા. ધવલ સતી સ્ત્રીઓને પગે પડ્યો.

તોફાન શમ્યાં, પણ વહાણ આડે રસ્તે ચઢી ગયાં. જોયું તો કોંકણનો કિનારો. ધવલશેઠ વહાણમાંથી ઊતરી રાજાના

ભેટણે ચાલ્યો. ત્યાં તો જુએ તો કુંવર શ્રીપાળ દરબારમાં બેઠેલો ! અરે, આ તો જ્યાં જુઓ ત્યાં આગળ ને આગળ ! શ્રીપાળનું તો મોટું પેટ છે. એ તો કાંઈ ન બોલ્યો. ઊલટાં વેરીને આદરમાન દીધાં. અરે, આવાં ચોખ્ખાં દિલ હોય તો જ વ્રત ફળે ને !

પણ નીચ માણસ નીચતા છોડે ? ધવલશેઠે એક ભાંડને કહ્યું : ‘શ્રીપાળને હલકો પાડ તો મોંમાંગ્યું ઇનામ આપું.’

ભાંડ કહે, ભલે.

એ તો ગયો રાજસભામાં ને ‘ઓ મારા દીકરા, તું ક્યાં ગયો’ તો’ કહી શ્રીપાળને ભેટી પડ્યો.

રાજા કહે : ‘શું મારો જમાઈ ભાંડ ! મારો એ બાપદીકરો બેયને !’ સબ લઈને તલવાર ખેંચી. વીર શ્રીપાળ તો શાંતિથી ઊભો છે. કાયર ભાંડ તો કહે, બાપ રે માર્યા. અરે, હું તો સાવ ખોટું બોલું છું. બધાં કાળાં કામાં આ ધવલશેઠનાં છે !

ધવલશેઠને પકડી મગાવ્યો છે, ખૂબ ઢીબ્યો છે. એનાં વહાણ જપ્ત કર્યાં છે. વહાણમાં શ્રીપાળની બે રાણીઓ છે. સહુ મળે છે.

રાજા કહે, ‘ધવલને ગરદને મારું.’

કુંવર કહે : ‘પાપીને ક્ષમા આપો. કોઈક દિવસ પાપ પખાણશે, પવિત્ર થશે.’

ધવલ શ્રીપાળના ચરણે પડ્યો. હવે પાપ ન કરવાનું

નીમ લીધું. થોડે દિવસ બધે ઘેર ચાલ્યાં. વહાણ રસ્તો કાપવા લાગ્યાં.

*

મેઘલી રાત જામી છે. કાળું કાળું પાણી ટપકે છે. શ્રીપાળ નિરાંતે પોઢ્યો છે, પણ પાપીને નિદ્રા કેવી ? ધવલશેઠ વિચારે છે, હવે કરવું શું ? આ ભિખારી શેઠ બન્યો ને હું શેઠ ભિખારી થયો ! આજ એવો દાવ ખેલું કે પાસા પોબાર. ધવલ શેઠ ઊઠ્યો છે. મખમલી મ્યાનમાંથી કટારી કાઢી છે. એક હાથે ઝાલીને એ ચાલ્યો છે.

ચોરપગલે એ નિસરણી ચડવા મંડ્યો છે, પણ અંધકાર કહે મારું કામ ! કાંઈ કળાતું નથી. ત્યાં પાપી એક પગથિયું ભૂલ્યો છે ને લથડ્યો છે. મોટી ગોળા જેવી ફાંદ, મહીરાવણ જેવી કાયા, હાથની કટારી હૈયામાં ધૂસી ગઈ છે. ફાંદો ફૂટી ગયો.

ભારે ધબકારો થયો. ધબકારે કુંવર જાગી ગયો. આવીને જુએ છે તો ધવલશેઠ. એના રામ રમી ગયેલા. અરેરે ! પાપી પોતાને હાથે પાયમાલ થયો. સોનાની છરી સગે હાથે છાતીએ ઘાલી. ધર્મનો જય ને પાપનો ક્ષય તે આનું નામ !

ઊગતા સૂરજને કોણ ન પૂજે ? સહુ આવીને કહે, ‘સારું થયું, પાપ ગયું. અધર્મીની સેવા ટળી. આ ધન તમારું, આ જહાજ તમારાં, અમે સહુ તમારાં, અમને સહુને ચાકર

રાખોજી !’

મોટા મનનો કુંવર કહે : ‘ભાઈ, મારે તો વ્રત છે; પારકું ધન રક્ત બરાબર છે. તમે સેવા કરી છે, તો તમે સહુ ભોગવો, એના વંશવારસોને આપો !’

વાહ કુંવર, વાહ. મનુષ્યદેહ ધર્યો તે આનું નામ. ધર્મ પાળ્યો તે આનું નામ. અન્યાયનો એક કણ પણ ન ખપે. નવપદ્મજી એવાને ફળે, આસ્થાવાનને ફળે, નિર્લોભીને ફળે.

*

ઉજ્જેનીની વાત છે. શ્રીપાળને ગયે વખતે વીત્યો છે. સાસુ ને વહુ સંપે રહે છે. નવપદ્મજીની આરાધના કરે છે. શ્રીપાળનું કુશળ વાંછે છે. ત્યાં આજ તો ડાબાં અંગ ફરકે છે, ડાબી આંખ ફરકે છે.

મયણા કહે : ‘બા, બા, કહો ન કહો, પણ આજ કાંઈક મંગળ થવાનું છે.’

મયણા વાત કરે છે, ત્યાં તો ઢોલ-નગારાં વાગે છે, નેજાં-નિશાન ફરફરે છે. ધવલમંગળ વર્તે છે.

શ્રીપાળ આવી માને ચરણો પડે છે, મયણાને ભેટે છે. સહુને આંખમાંથી અમીનાં આંસુ ઝરે છે.

‘મા, મા, પાંચ નીમ પાળ્યાં છે, સતીના દીધા નવપદ્મજી પૂજ્યા છે. કુળસંપત્તિ મેળવી છે, દુઃખદોહડ ટળ્યાં છે.’

બીજી વહુઓ આવી સાસુને પાચે પડે છે, મયણાને ભેટે

છે. સાસુ આશીર્વાદ આપે છે. મયણા સગી બહેન કહી બોલાવે છે.

સહુના દિવસ સુખમાં વીતે છે. એક દિવસ નટ નાચવા આવ્યા છે. સાથે ભારે સુંદર નટી છે. નટે તો નાટારંભ માંડ્યો છે, પણ નટડી ઊભી થતી નથી. એ તો રૂવે છે, રૂવે છે, ચોધાર આંસુએ રૂવે છે !

મયણાનું દિલ દયાળુ છે. એ કહે, ‘બહેન, શાં દુઃખ છે.’ આંખે આંખ મળી છે; બહેને બહેનને ઓળખી છે. મયણાએ દોડીને બહેનને છાતીએ લગાડી છે : ‘બહેન, બહેન સુરસુંદરી, આ દુઃખ શાં ?’

‘બહેન, રાજ ગયાં ને પાટ ગયાં. નટ ને નટવી થઈ પેટ ભરીએ છીએ. દુઃખના દરિયા ઊમટ્યા છે.’

‘બહેન, દૈવની ગતિ એવી છે. આપણાં કર્યા આપણે ભોગવીએ છીએ. ધર્મનું શરણ લે. નવપદજીનું ધ્યાન ધર. દુઃખની રાત દૂર થશે. સુખનો સૂરજ ઊગશે. કોઈનું આપ્યું લીધું સદા પોગતું નથી.’

બહેન-બનેવીને સાથે રાખ્યાં છે ને ગયાં રાજપાટ પાછાં લાવ્યાં છે. આનંદ આનંદ વર્તાય છે, પણ હજી બાપના રાજ પર તો કપટી કાકો બેઠો છે. શ્રીપાળે ચઢાઈ કરી છે. કાકો હાર્યો છે, જઈને સાધુ બન્યો છે.

શ્રીપાળે રાજ લીધાં છે, પિતાનું સિંહાસન સોહાવ્યું છે.

પરદુઃખભંજન ને પ્રજાપાલક બન્નો છે. આઠ સિદ્ધિ ને નવ નિધિ પ્રગટ્યાં છે.

શ્રીપાળ તો બધું પામીનેય નમ્ર છે. અભિમાનનો તો એનામાં અંશે નથી. સદા નવપદજીને પૂજે છે. સારા પ્રતાપ એ નવપદજીનાં. એના તાર્યાં સહુ તર્યાં.

જેવા રાજા શ્રીપાળને ફળ્યા, એવાં નવપદજી સહુને ફળજો ! જે કોઈ આ કથા વાંચશે, વિચારશે ને આચરશે, એને ઘેર સદા મંગળમાળ વર્તશે !

જગડુશાહ

કચ્છદેશમાં ભદ્રેશ્વર ગામ. ત્યાં રહે એક શેઠ-શેઠાણી. શેઠનું નામ સોલક ને શેઠાણીનું નામ લખમી. તેમને થયા ત્રણ દીકરા.

એકનું નામ જગડુ, બીજાનું નામ રાજ ને ત્રીજાનું નામ પન્ન.

ત્રણે ભાઈ આપકર્મી, બહાદુર ને હોશિયાર. ઉંમરલાયક થયા એટલે ત્રણેને સારા ઘરની કન્યાઓ પરણાવી. જગડુને યશોમતી, રાજને રાજલદે અને પન્નને પન્ના.

દીકરા હજી પહેલી વીશીમાં છે ત્યાં સોલક શ્રાવક મરણ પામ્યા. ત્રણે ભાઈને ખૂબ શોક થયો, પણ શોક કર્યે શું વળે ! વહેલા મોડા સહુને જવાનું છે. જગડુએ ધીરજ ધરી ઘરનો બધો કારભાર ઉપાડી લીધો.

ત્રણે ભાઈમાં જગડુ ખૂબ હોશિયાર. તેનું મન ઘણું મોટું.

હૈયું હેતથી છલોછલ. દાનમાં તો તેની જોડ જ નહિ. કોઈ પણ ગરીબગરબું કે માગણત્તિખારી આવ્યું તો જગડુના આંગણેથી પાછું ન જાય.

જગડુ સમજતો કે ધન તો આજ છે ને કાલ નથી. માટે તેનો લેવાય તેટલો લાભ લઈ લેવો. એટલે દાન દેવામાં જગડુ પાછું વળીને જુએ નહિ.

ધન ધીમે ધીમે ઘટવા લાગ્યું. જગડુને ચિંતા થવા લાગી કે શું એવો વખત આવશે કે મારા આંગણેથી કોઈને ખાલી હાથે જવું પડશે ? હે નાથ ! એવો વખત લાવીશ નહિ. મને ભૂખે મારજે, પણ મારા આંગણે આવેલાને તારજે.

આવી ચિંતામાં રહે છે ત્યાં એક દિવસ જગડુના ભાગ્યે જોર કર્યું.

તેણે દેશદેશાવર વેપાર કરવા માંડ્યો. શું જમીન પર ! શું દરિયા પર ! જમીન કરતાંયે જગડુશાહનો વેપાર દરિયામાં ખૂબ ચાલે.

દૂર દૂરના દેશોમાં પણ જગડુશાહનાં વહાણ જાય ને ત્યાં માલની લેવડદેવડ કરી પાછાં આવે. સાચનો એ કટકો. એના નામની આંટ ભારે.

વેપારમાં તો જેની આંટ જબરી એ જીતે.

*

એક વખત જગદુશાહનો જયંતસિંહ નામે એક ગુમાસ્તો ઈરાન દેશના હોર્મઝબંદરે ગયો. ત્યાં દરિયાકિનારે એક મોટી વખાર રાખી. તેની પાડોશની વખાર ખંભાતના એક મુસલમાન વેપારીએ લીધી.

એક વખત એવું થયું કે બે વખાર વચ્ચેથી એક સુંદર પથ્થર નીકળ્યો. જયંતસિંહ કહે એ પથ્થર મારો ને મુસલમાન વેપારી કહે એ પથ્થર મારો. એમ કરતાં તકરાર થઈ.

રાજા કહે, ‘લડશો મા. જે વધુમાં વધુ પૈસા આપે એનો એ પથ્થર.’

હવે તો આંટનો સવાલ આવ્યો.

બંને ચઢ્યા વાદે.

મુસલમાન કહે, ‘આ પથ્થર માટે હું અહીંના રાજાને હજાર દીનાર આપીશ.’

જયંતસિંહે કહ્યું : ‘હું બે હજાર દીનાર આપીશ.’

મુસલમાન કહે, ‘હું ચાર હજાર દીનાર આપીશ.’

જયંતસિંહે કહ્યું : ‘હું એક લાખ દીનાર આપીશ.’

પછી મુસલમાન કહે, ‘હું બે લાખ દીનાર આપીશ.’

એટલે જયંતસિંહે કહ્યું : ‘હું ત્રણ લાખ દીનાર આપીશ.’

મુસલમાન વેપારી આખરે ઠંડો પડી ગયો.

જયંતસિંહે ત્રણ લાખ દીનાર આપી પથ્થર લઈ લીધો. પછી તેને વહાણમાં નાખી ભદ્રેશ્વર લાવ્યો.

કોઈકે જઈને જગદુશાહને આ સમાચાર કહ્યા કે તમારો ગુમાસ્તો બહુ ધન કમાઈ લાવ્યો. ત્રણ લાખ દીનાર દઈને એક પથ્થર લાવ્યો.

જગદુશાહ કહે, ‘ધન્ય છે એને, કે મારી આબરૂ વધારી. દેશપરદેશમાં મારું નામ ઊજળું કર્યું; ગુમાસ્તા હો તો આવા હો.’

પછી ધામધૂમથી જયંતસિંહને તથા તે પથ્થરને ઘેર લાવ્યા. જયંતસિંહે બધી વાત કરી અને કહ્યું : ‘આપની આબરૂ ખાતર મેં આટલા બધા પૈસા ખર્ચ્યા છે. હવે આપને જે શિક્ષા કરવી ઘટે તે કરો.’

જગદુશાહ કહે, ‘ગાંડો થયો કે શું ? તો તો મારી આબરૂ વધારી એટલે તને તો મારે સરપાવ આપવો જોઈએ.’ એમ કહી એક કસબી પાઘડી અને મોતીની કંઠીનો સરપાવ આપ્યો.

શેઠ હો તો આવા હો.

આ પથ્થર જગદુશાહે ઘરના આંગણમાં જડ્યો. એક વખત એક જોશી બાવા ભિક્ષા લેવા આવ્યા. તેમણે આ પથ્થર જોઈને જગદુશાહને કહ્યું :

‘બચ્ચા ! આ પથ્થરમાં કીમતી રત્નો છે માટે એને તોડીને

લઈ લે.’ જગદુએ તેમ કર્યું. તેને પૈસાનો પાર રહ્યો નહિ.

*

જગદુશાહને રિદ્ધિસિદ્ધિ ખૂબ થઈ, પણ પુત્ર ન થયો. એક દીકરી થઈ, તે પણ પરણાવતાં જ રાંડી. આથી તેમને ખૂબ દુઃખ થયું, પણ કસોટી તો વીરની હોય.

સુખમાં કે દુઃખમાં સરખું મન રાખે એ સાચો વીર. પોતાનાં દુઃખનાં રોદણાં ન રડતાં તેમણે ધર્મનાં કાર્યો કરવા માંડ્યાં અને એથી પોતાના આત્માને શાંત કર્યો.

*

એક વખત પાર દેશના પીઠદેવ રાજાએ ભદ્રેશ્વર પર ચડાઈ કરી. ગામને ભાંગી નાખ્યું. ઘણી માલમતા લૂંટી લીધી. પછી તે પોતાના દેશ પાછો ફર્યો. આ જોઈ જગદુશાહે ભદ્રેશ્વરનો કિલ્લો ફરી બાંધવા માંડ્યો.

અભિમાની પીઠદેવે આ સમાચાર સાંભળ્યા એટલે જગદુશાહને કહેવડાવ્યું : ‘જો ગધેડાને શીંગડાં ઊગે તો તું એ કિલ્લો કરાવી શકીશ.’

જગદુશાહ કહે, ‘ગધેડાને શીંગડાં ઊગાડીને પણ એ કિલ્લો હું કરીશ.’ અને તેમણે પીઠદેવની દરકાર કર્યા વગર કિલ્લો કરાવવા માંડ્યો.

કિલ્લાની દીવાલમાં તેમણે એક ગધેડો કોતરાવ્યો ને તેના

માથે બે સોનાનાં શીંગડાં મૂક્યાં. હવે મોટા સાથે વેર થયું, માટે ચેતતા રહેવું એમ વિચારી તે ગુજરાતના રાજા વિસલદેવને મળ્યા અને બધી હકીકત કહી.

રાજા વિસલદેવે મોટું લશ્કર આપ્યું. મોટું લશ્કર લઈ ભદ્રેશ્વર આવ્યા. એ લશ્કરના સમાચાર સાંભળી પીઠદેવ ચૂપ થઈ ગયો. તેણે આવીને જગદુશાહ સાથે સુલેહ કરી.

*

જગદુશાહ પાસે અપાર ધન હતું, છતાં અભિમાનનો અંશ નહિ. પ્રભુપૂજા ને ગુરુભક્તિમાં પણ તે એક્કા હતા.

એક વખત સમયના જાણકાર, દયાના અવતાર ગુરુએ કહ્યું, ‘જગદુ ! ત્રણ ત્રણ વરસના ભયંકર દુકાળ પડવાના છે, માટે ધનનો થાય તેટલો સદ્વપયોગ કરજે.’

જગદુશાહને આટલું કહેવું જ બસ હતું. તેમણે દેશોદેશના દરેક મોટા શહેરમાં અનાજના કોઠાર ભરી લીધા. અને તેમાં તકતીઓ મૂકી :

“ગરીબગુરબાં કાજે ! ”

બરાબર તેરસો ને તેરની સાલ આવી. ભયંકર દુકાળ પડ્યો. ગાયો-મકોડા ચરે એવો વખત આવ્યો. મા પેટના દીકરા વેચે એવો કાળ આવ્યો ! લોકો ધાન્ય ધાન્ય કરતાં મરવા લાગ્યા.

આ દુકાળ ત્રણ વરસ ચાલ્યો. એમાંયે તેરસો ને પંદરની સાલે તો આડો આંક વાળ્યો. પનરોતરાને નામે એ દુકાળ ઓળખાય છે. કહેવાય છે કે એના જેવો દુકાળ ત્યાર પછી કોઈ વખત પડ્યો નથી.

પાવલીના તેર ચણા મળતા એવી તો તે વખતે મોંઘવારી. છોકરાં શેકીને ખાવાના દાખલા પણ એ જ વખતે બનેલા. ઘાસ ને પાંદડાં ખાઈને લોક જીવતું.

આવા ભયંકર દુકાળમાંથી બચાવવાને જગડુ શાહે દેશોદેશના રાજાઓને અનાજ ધીર્યાં. કોઈને બાર હજાર મૂડા, કોઈને એકવીસ હજાર મૂડા તો કોઈને બત્રીસ હજાર મૂડા. એ પ્રમાણે નવ લાખ ને નવાણું હજાર મૂડા અનાજ જગડુશાહે રાજરજવાડાંઓને ધીર્યું.

પણ દિલાવરનો દિલગજો કાંઈ એટલેથી જ અટકે ? એણે એકસો ને બાર તો સદાવ્રત શાળાઓ માંડી. ત્યાં હંમેશાં પાંચ લાખ માણસ ભોજન કરતા.

આ વખતે તેણે એટલું ઘૂટા હાથે દાન કર્યું કે લોકો તેને કુબેર કહેવા લાગ્યા. ધન્ય છે જગડુશાહ તારી આ ઉદારતાને !

જગડુશાહની આ ઉદારતાએ આખા જૈન ધર્મને દીપાવ્યો. લોકો જાણતા થયા કે સાચા જૈન કોણ કહેવાય. જૈન એટલે જગતભરની દયા પાળનાર.

તેમણે ત્રણ વખત મોટા સંઘ કાઢી પવિત્ર તીર્થ શત્રુંજયની જાત્રાઓ કરી. ભદ્રેશ્વરનું મોટું દેરું બંધાવ્યું. બીજાં પણ નાનાંમોટાં ઘણાં દેરાંઓ બંધાવ્યાં.

કહેવાય છે કે તેમણે કુલ એકસો ને આઠ દેરાં બંધાવ્યાં.

આ ઉપરાંત તેમણે ભદ્રેશ્વરમાં ખીમલી નામની મસ્જિદ યજ્ઞાવી છે. તમે પૂછશો કે જગદુશાહ જેવાએ મસ્જિદ કેમ યજ્ઞાવી હશે ?

કારણ એમ છે કે જગદુશાહ મોટા વેપારી હતા. તેમને ત્યાં દેશોદેશના વેપારીઓ આવતા. તેમાં ઘણા મુસલમાનો પણ હતા, તેમને પોતાની બંદગી કરવાની બહુ અડચણ પડતી. મહેમાનોને અડચણ પડે તો પોતાનો ગૃહસ્થ ધર્મ લજવાય, એટલે તેમણે એક મસ્જિદ યજ્ઞાવી. બધા મુસલમાન ત્યાં જતા અને ખુદાની બંદગી કરતા.

ગુજરાતના કુબેર જગદુશાહ આ પ્રમાણે ઘણાં કામ કરી સ્વર્ગે ગયા.

આ સમાચાર સાંભળી આખા દેશને દુઃખ થયું. રાજાઓની આંખમાંથી પણ આંસુ પડ્યાં. એમના ભાઈઓએ ખૂબ શોક કરવા માંડ્યો, પણ ગુરુના ઉપદેશથી તે શાંત થયા.

આ કાળમાં જગદુશાહ જેવો કોઈ દાનવીર થયો નથી.

ધન મળો તો જગદુશાહ જેવી ભાવના મળજો, એના

જેવું દિલ મળજો, એના જેવી અંતરમાં દયા વસજો. ધનવાન
તો ઘણા થયા, પણ જગદુશાહ તો એક જ થયો.

ધન મળે શો લાભ !

ધન વાપરવાનું દિલ મળવું જોઈએ ને !

જૈન બાલગ્રંથાવલિ શ્રેણી : ૨

[કુલ પુસ્તક ૧૦]

૧. તીર્થંકર શ્રી શાંતિનાથ, તીર્થંકર શ્રી મલ્લિનાથ
૨. શ્રી ભદ્રબાહુસ્વામી, શ્રી સિદ્ધસેન દિવાકર
૩. રાજર્ષિ પ્રસન્નચંદ્ર, મહામંત્રી અભયકુમાર
૪. મહાસતી સીતા, સતી મૃગાવતી
૫. શ્રેણિક બિંબિસાર, જ્ઞાનપંચમી
૬. ખેમો દેદરાણી, વીર ભામાશા
૭. શ્રી નંદિષેણ, જૈન સાહિત્યની ડાયરી
૮. મયણરેખા, ઇલાચીકુમાર, ધન્ય અહિંસા
૯. ચક્રવર્તી સનતકુમાર, વીર ધન્નો
૧૦. મંત્રી વિમળશાહ, મહામંત્રી ઉદયન

ચરિત્ર ચારિત્ર્યને ઘડે છે. એને લક્ષમાં રાખીને જૈન ધર્મના મહાન તીર્થંકરો, પ્રતાપી વીરપુરુષો અને દાનવીરોના ચરિત્રોનું અહીં સંક્ષિપ્તમાં પ્રેરક આલેખન કરવામાં આવ્યું છે. એક આખી પેઢીના ધર્મસંસ્કારોનું ઘડતર કરનારી જૈન બાલગ્રંથાવલિ આજે પણ એટલી જ પ્રેરક અને પ્રભાવક લાગે છે. સતી સ્ત્રીઓ અને પાવન પવોનો પણ આમાંથી પરિચય મળે છે. એમાંથી મળતો નીતિ, સદાચાર અને સંસ્કાર જીવનમાં

Serving JinShasan

જીવનમાં